

Національна безпека держави (Інше)

УДК 342.4:351.86(477)

Скриньковський Руслан Миколайович

кандидат економічних наук, професор

Львівський університет бізнесу та права

Skrynkovskyu Ruslan

PhD in Economics, Professor

Lviv University of Business and Law

ORCID: 0000-0002-2180-8055

Середа Валерій В'ячеславович

доктор юридичних наук, професор

Львівський державний університет внутрішніх справ

Sereda Valeriy

D. Sc. (Law), Professor

Lviv State University of Internal Affairs

ORCID: 0000-0002-7249-0323

Ковалів Мирослав Володимирович

кандидат юридичних наук, професор

Львівський державний університет внутрішніх справ

Kovaliv Myroslav

PhD in Law, Professor

Lviv State University of Internal Affairs

ORCID: 0000-0002-9730-8401

Гарасим Павло Станіславович

кандидат юридичних наук, доцент

Львівське районне управління поліції № 1

Головного управління Національної поліції у Львівській області

Harasym Pavlo

PhD in Law, Associate Professor

Lviv District Police Directorate № 1 of the

General Directorate of National Police in Lviv Region

ORCID: 0000-0002-0336-4710

**СИСТЕМНІСТЬ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ У СФЕРІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ
THE SYSTEMATICITY OF LEGISLATION IN UKRAINE IN THE
FIELD OF NATIONAL SECURITY**

***Анотація.** У статті на основі чинного національного законодавства розглянуто теоретико-правові аспекти системності законодавства України в сфері національної безпеки. Методологічна основа дослідження включає дві групи методів: загальнонаукові та спеціально-юридичні. Загальнонауковий метод охоплює комплексний і системний підходи до вивчення правових явищ. Спеціально-юридичні методи включають формально-юридичний, порівняльно-правовий та метод тлумачення норм права. Предметом дослідження є правова основа забезпечення національної безпеки України. Національна безпека включає такі види: військову, державну, суспільну, економічну, екологічну, інформаційну, транспортну, енергетичну безпеку та інші. Вказано, що через розвиток суспільства зумовлюється поява нових видів національної безпеки. Зазначено, що безпека (як домінанта життєдіяльності суспільства) не може залишатися незмінною в умовах трансформації суспільства, тому її сутність та змістовне наповнення потребують вивчення та загальнотеоретичного обґрунтування. Розглядаючи національну безпеку як правовий стан, що володіє певними ознаками, ієрархією об'єктів і специфікою суб'єктного складу, якісними та кількісними вимірами, під*

сутністю національної безпеки доцільно розуміти наявність можливостей забезпечення належної захищеності особи, суспільства та держави від внутрішніх та зовнішніх загроз, а також національних інтересів у різних галузях життєдіяльності суспільства. Механізм забезпечення у сфері національної безпеки слід розглядати як комплекс правових засобів. Доктрина НАТО у галузі національної безпеки, а також концептуальні засади механізму забезпечення національної безпеки України вказують на доцільність певних інституційних змін у системі державних органів, що забезпечують безпеку, а також у правовій системі з урахуванням теоретико-правових підходів до цієї проблеми.

Ключові слова: держава, національна безпека, державна безпека, стратегія національної безпеки, забезпечення національної безпеки, національні інтереси, оборона, правові засади, доктринальні документи, державна політика у сфері національної безпеки.

Summary. The article discusses theoretical-legal aspects of the systematicity of legislation in Ukraine in the field of national security, based on the current national legislation. The research methodology includes two groups of methods: general scientific and special legal methods. The general scientific method encompasses comprehensive and systemic approaches to studying legal phenomena. The special legal methods include formal-legal, comparative legal, and legal interpretation methods. The subject of the research is the legal basis for ensuring national security in Ukraine. National security includes various types, such as military, state, societal, economic, environmental, informational, transportation, energy security, and others. It is noted that the development of society leads to the emergence of new types of national security. It is also emphasized that security (as a dominant factor in the life of society) cannot remain unchanged in the conditions of societal transformation, and therefore its essence and substantive content require study and general theoretical

substantiation. By considering national security as a legal state with certain characteristics, hierarchy of objects, and specificity of the subjective composition, as well as qualitative and quantitative dimensions, the essence of national security should be understood as the presence of capabilities to ensure the proper protection of individuals, society, and the state from internal and external threats, as well as national interests in various spheres of societal life. The mechanism of ensuring national security should be viewed as a complex of legal means. The NATO doctrine on national security, as well as the conceptual principles of the mechanism for ensuring Ukraine's national security, indicate the need for certain institutional changes in the system of state bodies responsible for security, as well as in the legal system, taking into account theoretical-legal approaches to this problem.

Key words: *state, national security, state security, national security strategy, ensuring national security, national interests, defense, legal foundations, doctrinal documents, state policy in the field of national security.*

Постановка проблеми. В Україні в умовах реформування всіх сфер життєдіяльності, зумовлених реалізацією Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, проблема національної безпеки та механізму забезпечення є однією з ключових. Збройна агресія Росії як держави-терориста проти України, загострення інших загроз інтересам громадян, суспільству та державі вимагають розробки ефективних заходів, спрямованих на забезпечення національної безпеки. Тут важлива роль відводиться і правовій науці, яка сприяє виробленню необхідних рішень, заходів щодо консолідації правового простору, удосконаленню правових засобів для захисту суверенітету, дотримання національних інтересів та запобігання загрозам національній безпеці держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливе значення для розробки і вирішення проблеми мали праці вчених-юристів і практиків: В.

Авер'янова, О. Бандурки, О. Андрійко, Ю. Битяка, І. Гриценка, Є. Додіна, С. Єсімова, Р. Калюжного, Т. Коломоєць, В. Колпакова, О. Кузьменко, Р. Мельника, Н. Нижник, О. Остапенка, А. Селіванова, О. Харитонові, В. Цветкова, Я. Шевченко, Ю. Шемшученка та інших. Питання теорії та практики щодо забезпечення національної безпеки вимагають системного та комплексного дослідження в інтересах безпеки особи, суспільства та держави у зв'язку зі збільшенням та зміною видів безпеки, появою нових загроз та викликів, динамічними змінами у геополітичному просторі.

Мета статті. Метою статті є дослідження законодавства України у сфері національної безпеки як системного правового явища.

Виклад основного матеріалу дослідження. При дослідженні законодавства України у сфері забезпечення безпеки слід враховувати, що національна безпека має декілька складових видів безпеки. Національна безпека не становить галузь права, може регулюватися нормами різної галузевої належності. Розгляд законодавчих актів про національну безпеку слід розпочати з Конституції України [1] через її системотворчу функцію.

Конституційні норми розкривають національну безпеку із різних ракурсів. Сприймати право чи свободу людини та громадянина як базову цінність, що показує рівень національної безпеки, дозволяє системний взаємозв'язок конституційних норм, які закріплюють наступне: основним об'єктом національної безпеки є людина, її права та свободи; неприпустимість реалізації прав і свобод людини у порушенні прав і свобод інших осіб; можливість обмеження прав і свобод людини виключно за дотриманням вимог закону щодо визначеній меті, включаючи забезпечення оборони та безпеки держави; можливість встановлення обмежень прав і свобод людини за дотриманням умов особливого правового режиму воєнного або надзвичайного стану, або з метою забезпечення безпеки громадян, захисту конституційного ладу; неприпустимість обмеження окремих прав і свобод. Конституція

встановлює, що територія України є цілісною та недоторканою, а її порушення та спроби порушення слід розуміти як загрозу національній безпеці.

Конституція України дозволяє виділити такі види національної безпеки, а саме: безпека особи; громадська; державна; екологічна; воєнна, інформаційна. Зазначені види безпеки пов'язані з суб'єктами правового забезпечення та найбільш значущими функціями держави. Кожен вид безпеки є багатограним. Окремим аспектам властиво власне правове регулювання. Особиста безпека в контексті інформаційної безпеки регулюється законодавчими нормами про захист персональних даних, а екологічна безпека – нормами охорони навколишнього природного середовища.

Визначальними для правового регулювання суспільних відносин щодо забезпечення безпеки є конституційні норми, які встановлюють спеціальні повноваження органів державної влади у цій сфері. Президент України при вступі на посаду присягає Українському народові та бере зобов'язання захищати суверенітет, незалежність та цілісність держави, наділяється прерогативою при формуванні та керівництві Радою національної безпеки і оборони України як конституційним дорадчим органом; Кабінет Міністрів України вживає заходів забезпечення оборони країни, державної безпеки, реалізації зовнішньої політики тощо.

У частині визначення структури законодавства України про національну безпеку суттєвого значення набуває норма Конституції України, яка проголошує про верховенство Конституції та законів на території держави, що встановлює неприпустимість суперечності нормативно-правових актів нормам Конституції України. Усі норми Конституції України безпосередньо визначають обсяг, зміст та спрямованість законодавства про національну безпеку [1].

Конституційна стабільність є важливою умовою встановлення та

ефективного забезпечення конституційного правопорядку, а порушення стабільності Конституції є конституційним ризиком, що перешкоджає встановленню та підтримці правопорядку [2, с. 53].

Закон України «Про національну безпеку України» закріплює керівні засади, що визначають діяльність із забезпечення національної безпеки, встановлює повноваження глави держави, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України у сфері контролю, повноваження виконавчих органів державної влади України у частині такої предметної сфери, як безпека [3].

Закон України «Про Раду національної безпеки і оборони України» визначає статус Ради як координуючого органу, відповідального за підготовку рішень для Президента України щодо різних аспектів забезпечення національної безпеки: організації оборони, військового будівництва, оборонного виробництва; міжнародного співробітництва України у галузі забезпечення безпеки, включаючи військово-технічне співробітництво; забезпечення захисту конституційного ладу, суверенітету, незалежності та територіальної цілісності України, що має превентивний характер [4].

Якщо правове регулювання у функціональному значенні – це орієнтир для суб'єктів права на нормативні приписи у межах правовідносин, а діяльність щодо здійснення регулятивної функції має епізодичний корекційний характер, то на підставі цього підходу можна мовити про чинники, що визначають виникнення превентивного регулювання [5, с. 42].

Забезпечення національної безпеки належить, головним чином, до компетенції державної влади. Закон України «Про національну безпеку України» [3] зазначає, що функції органів державної влади і органів місцевого самоврядування у забезпеченні виконання законодавства у сфері національної безпеки реалізуються у взаємодії з органами, які входять до

складу сектору безпеки та оборони.

Окремі закони регулюють окремі види національної безпеки: техногенна безпека; екологічна безпека; безпека дорожнього руху; безпека критичної інфраструктури. У контексті забезпечення воєнної безпеки як складового елемента національної безпеки доцільно виділити Закон України «Про оборону України», в якому розкривається зміст оборони країни як системи заходів, включаючи заходи правового характеру, спрямовані на підготовку до збройного захисту цілісності і недоторканності державної території та безпосереднє здійснення захисту [6].

Цей закон [6] визначає основи та порядок організації оборони держави, сили та засоби, що залучаються для оборони, відповідальність за порушення законодавства України в галузі оборони. Закон України «Про оборону України» закріплює компетенції забезпечення національної безпеки шляхом оборони держави за органами державної влади, конкретизуючи та розмежовуючи повноваження між вищими органами державної влади із зазначенням пріоритетної ролі глави держави як Верховного Головнокомандувача Збройних Сил, у затвердженні Стратегії воєнної безпеки, Плану оборони України та Зведеного плану територіальної оборони відповідно до Закону України «Про основи національного спротиву» [7; 8].

У контексті забезпечення національної безпеки можна виділити Закони України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [9] та «Про боротьбу з тероризмом» [10].

Закон України «Про боротьбу з тероризмом» [10] розмежовує повноваження між органами виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від

підпорядкованості та форми власності, організує реалізацію державної політики у сфері боротьби з тероризмом, спрямовану на профілактику тероризму, мінімізацію та ліквідацію наслідків.

У реалізації законодавства у сфері забезпечення безпеки беруть участь органи державного та місцевого рівнів. Таке законодавче рішення дозволяє виділити особливий сегмент у законодавстві про національну безпеку, яке регулює діяльність органів судової влади, встановлює особливості судового процесу, регламентує кримінальну, цивільно-правову та адміністративну відповідальності, забезпечує реалізацію норм про національну безпеку.

Поняття національної безпеки є складним багатоаспектним поняттям, охоплює усі сфери життєдіяльності. Тому практично всі органи влади беруть участь у процесі забезпечення, мають законодавчо визначене коло повноважень, обов'язки і відповідальність. Зупинимось на основних публічно-владних структурах, прямим призначенням яких є безпека особи, суспільства та держави. На державному рівні створена та функціонує єдина централізована система органів служби безпеки, яка здійснює забезпечення безпеки держави.

Питання діяльності органів служби безпеки у сфері забезпечення національної безпеки розкриваються у Законі України «Про Службу безпеки України», де закріплюються особливості органів служби безпеки: їхній вичерпний перелік; неприпустимість створення інших органів безпеки; функціональна належність до виконавчих органів державної влади; перелік напрямів діяльності у вигляді контррозвідувальної діяльності, боротьби з тероризмом, боротьби зі злочинністю, забезпечення інформаційної безпеки; вичерпний перелік підстав проведення заходів, спрямованих на здійснення вищезгаданих видів діяльності; перелік прав та обов'язків органів служби безпеки; підконтрольність служби безпеки вищим органам державної влади України, судовим органам у межах

конституційно та законодавчо встановлених компетенцій; встановлення діяльності органів служби безпеки як об'єкта нагляду Офісу Генерального прокурора, прокурорів [11].

Аналогічне регулювання діяльності за допомогою видання спеціального закону властиве Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації та Службі зовнішньої розвідки України [12; 13].

Закон України «Про Службу зовнішньої розвідки України» містить аспекти забезпечення національної безпеки за допомогою зовнішньої розвідувальної діяльності. Закон визначає органи зовнішньої розвідки як державні органи, які є складовою сил забезпечення безпеки України; підпорядкування Президенту України; особливі суб'єкти розвідувальної діяльності; визначення мети розвідувальної діяльності; коло повноважень органів зовнішньої розвідки [13].

У зазначених вище законах наголошується на значущості захисту інформації щодо захисту відомостей та/або даних щодо національної безпеки. Таке законодавче рішення може сприйматися як обмеження права громадян на доступ до інформації про діяльність органів державної влади, але є виправданим, оскільки інформаційна безпека, виражена в даному випадку в обмеженні доступу до відомостей та/або даних про діяльність органів державної влади, що забезпечують національну безпеку, задовольняє вимоги Конституції України, що допускає обмеження прав і свобод людини і громадянина виключно за допомогою норми закону та лише тією мірою, якою це необхідно з метою забезпечення безпеки держави.

За допомогою спеціальних законів регулюється діяльність із забезпечення безпеки суспільства, держави та особи, наприклад, органами Національної поліції чи військами Національної гвардії України [14; 15].

У забезпеченні національної безпеки, включаючи виконання відповідного законодавства, беруть участь державні та місцеві органи

влади за допомогою спільного забезпечення безпеки громадян та громадського порядку; вирішення завдань виконавчо-розпорядчого характеру; створення, розвитку та організації експлуатації системи забезпечення виклику екстрених оперативних служб за єдиним номером; перевірки готовності органів місцевого самоврядування до здійснення заходів цивільного захисту та заходів захисту населення та територій від надзвичайних ситуацій; розгляду уявлень про усунення причин та умов, що породжують загрози безпеці об'єктів державної охорони та об'єктів оборони, що охороняються.

У зв'язку з цим особливої значущості набуває Закон України «Про місцеві державні адміністрації» із системного взаємозв'язку статей якого впливає, що вища посадова особа та вищий виконавчий орган місцевої державної влади правомочні, у межах компетенції та відповідно до Конституції, законодавства та нормативно-правових актів України, приймати власні акти про забезпечення національної безпеки, які є обов'язковими для виконання всіма органами державної влади та органами місцевого самоврядування на території обслуговування [16].

Забезпечення національної безпеки виконавчими органами місцевої державної влади, згідно з цим законом, може бути обумовлене передачею повноважень державних органів виконавчої влади у цій сфері.

Забезпечення виконання законодавства про національну безпеку органами місцевого самоврядування, у тому числі засобами місцевої правотворчості, можливе за напрямками: у контексті вирішення питань місцевого значення; у разі реалізації прав на вирішення питань, не віднесених до питань місцевого значення; у разі наділення окремими державними повноваженнями [17, с. 195].

Слід зазначити, що забезпечення безпеки суспільства, держави та особи включає не лише стадії законодавчої регламентації, виконавчо-розпорядчої та контрольно-наглядової діяльності, а й етап стратегічного

планування, у тому числі сфери забезпечення національної безпеки. Основний масив посідає підзаконне правове регулювання відносин із забезпечення національної безпеки. Наприклад, Порядок організації та здійснення оборонного планування в Міністерстві оборони України, Збройних Силах України та інших складових сил оборони [18].

Відповідно до Закону України «Про національну безпеку України» [3] стратегічне планування у сфері забезпечення національної безпеки – це багатостороння управлінська діяльність, яка передбачає прогнозування, визначення мети. Планування здійснюється на всіх трьох рівнях публічної влади. Зазначений закон до документів стратегічного планування відносить перелік актів, що розробляються та приймаються з питань національної безпеки (стратегії, плани, програми, доктрини, прогнози, основи), закріплює повноваження органу влади в галузі стратегічного планування забезпечення національної безпеки на державному та місцевому рівнях і рівні місцевого самоврядування.

Важливу роль у сфері забезпечення національної безпеки та окремих видів відіграють договірні акти, що укладаються на міжнародному рівні, наприклад, між Україною та НАТО про співпрацю, у тому числі з питань регіональної безпеки, створення спільного простору оборони та безпеки [19–21].

Законодавство України у сфері національної безпеки включає норми щодо: значення національної безпеки; можливості обмеження прав і свобод людини та громадянина; видів національної безпеки; юридичної сили законодавчих та інших нормативно-правових актів у сфері національної безпеки; розмежування предметів ведення та повноважень між органами державної влади та місцевими органами; повноваження органів державної влади і органів місцевого самоврядування у сфері національної безпеки; стратегічного планування; відповідальності за незабезпечення національної безпеки; судову систему України та

судочинство.

Базовим документом стратегічного планування, що визначає національні інтереси та стратегічні національні пріоритети України, цілі та завдання державної політики у сфері забезпечення національної безпеки на довгострокову перспективу, є Стратегія національної безпеки України [22].

На її основі формується державна політика у сфері забезпечення національної безпеки України, для здійснення якої координується діяльність інститутів громадянського суспільства з метою створення сприятливих умов для реалізації національних інтересів. Стратегія національної безпеки розкриває основні риси даного правового явища, використовуючи з цією метою такі терміни та поняття як: національні інтереси, загроза національній безпеці, пріоритети національних інтересів та інші поняття.

У стратегічному документі перераховуються види національної безпеки: особиста, громадська, державна, оборонна, екологічна, економічна, інформаційна, транспортна, енергетична. Перелік видів національної безпеки не обмежується перерахованими видами. Список може бути доповнений сформованими та визнаними видами безпеки, які можуть бути внесені у систему національної безпеки в майбутньому.

У Стратегії розмежовуються поняття національних інтересів, представлених у вигляді об'єктивних суспільно-державних та особистих потреб, їхньої захищеності, пріоритети національних інтересів, які розуміються як завдання, які необхідно реалізувати для задоволення національних інтересів.

Стратегія закріплює національні інтереси, визнає прямий взаємозв'язок між станом національної безпеки і органами державної влади, органами місцевого самоврядування та інструментами, які називаються в сукупності системою забезпечення національної безпеки.

Стратегія національної безпеки конкретизує генеральні цілі, основні

напрями діяльності, загрози та способи подолання щодо кожного пріоритету національного інтересу.

Положення Стратегії національної безпеки обов'язкові для всіх органів державної влади та органів місцевого самоврядування України, виступають як основа для прийняття стратегічних документів і програм у сфері забезпечення національної безпеки та соціально-економічного розвитку держави, а також для документів, що визначають дії або коригувальну діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування у цій сфері.

Стратегія національної безпеки України є документом стратегічного планування національної безпеки, що має загальний характер. Окремі сфери національної безпеки в частині прогнозування та планування регулюються стратегічними, доктринальними або концептуальними документами вузького спрямування.

Висновки. Національна безпека – це стан захищеності особи, суспільства та держави від внутрішніх і зовнішніх загроз, при якому забезпечуються реалізація конституційних прав і свобод громадян, гідна якість та рівень життя, суверенітет, незалежність, державна та територіальна цілісність, стійкий соціально-економічний розвиток держави. При визначенні законодавства України необхідно виходити з конституційної єдності правового простору та законодавства, розглядати з погляду сукупності всіх нормативно-правових актів.

Система законодавства про національну безпеку – це цілісна сукупність законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів, що містять норми про безпеку особи, суспільства та держави, оборонну, економічну, інформаційну, екологічну, енергетичну та транспортну безпеку, а також засоби забезпечення.

Система законодавства України про національну безпеку представлена сукупністю комплексних нормативних актів різної

юридичної сили, які містять різні галузеві норми: про значення національної безпеки; про можливість обмеження прав людини; про види національної безпеки; про юридичну силу законодавчих та нормативно-правових актів у сфері національної безпеки; про розмежування предметів ведення та повноважень між органами державної влади та місцевої влади у сфері національної безпеки; про повноваження органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері національної безпеки; про стратегічне планування; про відповідальність за незабезпечення національної безпеки; норми про судову систему України та судочинство; стратегічні, концептуальні та доктринальні документи у сфері забезпечення національної безпеки.

Література

1. *Конституція України*: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР (із змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата доступу: 22.03.2023).
2. Єсімов С. С. Реалізація конституційного оформлення правопорядку в умовах наявності конституційних ризиків // *Соціально-правові студії*. 2019. Вип. 3(5). С. 52–57.
3. *Про національну безпеку України*: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII (із змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата доступу: 22.03.2023).
4. *Про Раду національної безпеки і оборони України*: Закон України від 05.03.1998 р. № 183/98-ВР (із змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-%D0%B2%D1%80#Text> (дата доступу: 22.03.2023).
5. Єсімов С. С. Превентивне регулювання: теоретичні аспекти //

Соціально-правові студії. 2020. Вип. 3(9). С. 40–47.

6. *Про оборону України*: Закон України від 06.12.1991 р. № 1932-XII (із змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text> (дата доступу: 22.03.2023).
7. *Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року «Про Стратегію воєнної безпеки України»*: Указ Президента України від 25.03.2021 р. № 121/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/%20121/2021#Text> (дата доступу: 22.03.2023).
8. *Про основи національного спротиву*: Закон України від 16.07.2021 р. № 1702-IX (із змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text> (дата доступу: 22.03.2023).
9. *Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення*: Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX (із змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text> (дата доступу: 22.03.2023).
10. *Про боротьбу з тероризмом*: Закон України від 20.03.2003 р. № 638-IV (із змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text> (дата доступу: 22.03.2023).
11. *Про Службу безпеки України*: Закон України від 25.03.1992 р. № 2229-XII (із змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text> (дата доступу: 22.03.2023).
12. *Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації*

- України: Закон України від 23.02.2006 р. № 3475-IV (із змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3475-15#Text> (дата доступу: 22.03.2023).
13. *Про Службу зовнішньої розвідки України*: Закон України від 01.12.2005 р. № 3160-IV (із змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3160-15#Text> (дата доступу: 22.03.2023).
14. *Про Національну поліцію*: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII (із змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата доступу: 22.03.2023).
15. *Про Національну гвардію України*: Закон України від 13.03.2014 р. № 876-VII (із змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18#Text> (дата доступу: 22.03.2023).
16. *Про місцеві державні адміністрації*: Закон України від 09.04.1999 р. № 586-XIV (із змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text> (дата доступу: 22.03.2023).
17. *Адміністративне право України (загальна частина)* / Остапенко О. І., Ковалів М. В., Єсімов С. С. та ін. Вид. 2-ге, доп. Львів: СПОЛОМ, 2021. 616 с.
18. *Про затвердження Порядку організації та здійснення оборонного планування в Міністерстві оборони України, Збройних Силах України та інших складових сил оборони*: Наказ Міністерства оборони України від 22.12.2020 р. № 484. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0196-21#Text> (дата доступу: 22.03.2023).
19. *Про ратифікацію Угоди між Урядом України та Організацією*

- Північноатлантичного договору про статус Представництва НАТО в Україні*: Закон України від 04.02.2016 р. № 989-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/989-19#Text> (дата доступу: 22.03.2023).
20. Антонов В. О. *Конституційно-правові засади національної безпеки України*: монографія. Київ: ТАЛКОМ, 2017. 576 с.
21. Доронін І. М. *Національна безпека України в інформаційну епоху: правові аспекти*: монографія. Київ: ТОВ Видавничий дім «АртЕк», 2019. 434 с.
22. *Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»*: Указ Президента України від 14.09.2020 р. № 392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text> (дата доступу: 22.03.2023).

References

1. *Konstytutsiia Ukrainy*: Zakon Ukrainy vid 28.06.1996 r. № 254к/96-ВР (iz zminamy i dopovnenniamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (date of access: 22.03.2023).
2. Yesimov S. S. Realizatsiia konstytutsiinoho oformlennia pravoporiadku v umovakh naiavnosti konstytutsiinykh ryzykiv // *Sotsialno-pravovi studii*. 2019. Vyp. 3(5). S. 52–57.
3. *Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy*: Zakon Ukrainy vid 21.06.2018 r. № 2469-VIII (iz zminamy i dopovnenniamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (date of access: 22.03.2023).
4. *Pro Radu natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy*: Zakon Ukrainy vid 05.03.1998 r. № 183/98-ВР (iz zminamy i dopovnenniamy). URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-%D0%B2%D1%80#Text>

(date of access: 22.03.2023).

5. Yesimov S. S. Preventyvne rehuliuвання: teoretychni aspekty // *Sotsialno-pravovi studii*. 2020. Vyp. 3(9). S. 40–47.
6. *Pro oboronu Ukrainy*: Zakon Ukrainy vid 06.12.1991 r. № 1932-XII (iz zminamy i dopovnenniamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text> (date of access: 22.03.2023).
7. *Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 25 bereznia 2021 roku «Pro Stratehiiu voiennoi bezpeky Ukrainy»*: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 25.03.2021 r. № 121/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/%20121/2021#Text> (date of access: 22.03.2023).
8. *Pro osnovy natsionalnoho sprotyvu*: Zakon Ukrainy vid 16.07.2021 r. № 1702-IX (iz zminamy i dopovnenniamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text> (date of access: 22.03.2023).
9. *Pro zapobihannia ta protydiu lehalizatsii (vidmyvanniu) dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shliakhom, finansuvanniu teroryzmu ta finansuvanniu rozpovsiudzhennia zbroi masovoho znyschennia*: Zakon Ukrainy vid 06.12.2019 r. № 361-IX (iz zminamy i dopovnenniamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text> (date of access: 22.03.2023).
10. *Pro borotbu z teroryzmom*: Zakon Ukrainy vid 20.03.2003 r. № 638-IV (iz zminamy i dopovnenniamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text> (date of access: 22.03.2023).
11. *Pro Cluzhbu bezpeky Ukrainy*: Zakon Ukrainy vid 25.03.1992 r. № 2229-XII (iz zminamy i dopovnenniamy). URL:

- <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text> (date of access: 22.03.2023).
12. *Pro Derzhavnu sluzhbu spetsialnoho zviazku ta zakhystu informatsii Ukrainy*: Zakon Ukrainy vid 23.02.2006 r. № 3475-IV (iz zminamy i dopovnenniamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3475-15#Text> (date of access: 22.03.2023).
 13. *Pro Sluzhbu zovnishnoi rozvidky Ukrainy*: Zakon Ukrainy vid 01.12.2005 r. № 3160-IV (iz zminamy i dopovnenniamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3160-15#Text> (date of access: 22.03.2023).
 14. *Pro Natsionalnu politsiuu*: Zakon Ukrainy vid 02.07.2015 r. № 580-VIII (iz zminamy i dopovnenniamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (date of access: 22.03.2023).
 15. *Pro Natsionalnu hvardiiu Ukrainy*: Zakon Ukrainy vid 13.03.2014 r. № 876-VII (iz zminamy i dopovnenniamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18#Text> (date of access: 22.03.2023).
 16. *Pro mistsevi derzhavni administratsii*: Zakon Ukrainy vid 09.04.1999 r. № 586-XIV (iz zminamy i dopovnenniamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text> (date of access: 22.03.2023).
 17. *Administrativne pravo Ukrainy (zahalna chastyna)* / Ostapenko O. I., Kovaliv M. V., Yesimov S. S. ta in. Vyd. 2-he, dop. Lviv: SPOLOM, 2021. 616 s.
 18. *Pro zatverdzhennia Poriadku orhanizatsii ta zdiisnennia oboronnoho planuvannia v Ministerstvi oborony Ukrainy, Zbroinykh Sylakh Ukrainy ta inshykh skladovykh syl oborony*: Nakaz Ministerstva oborony Ukrainy vid 22.12.2020 r. № 484. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0196->

21#Text (date of access: 22.03.2023).

19. *Pro ratyfikatsiiu Uhody mizh Uriadom Ukrainy ta Orhanizatsiieiu Pivnichnoatlantychnoho dohovoru pro status Predstavnytstva NATO v Ukraini*: Zakon Ukrainy vid 04.02.2016 r. № 989-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/989-19#Text> (date of access: 22.03.2023).
20. Antonov V. O. *Konstytutsiino-pravovi zasady natsionalnoi bezpeky Ukrainy*: monohrafiia. Kyiv: TALKOM, 2017. 576 s.
21. Doronin I. M. *Natsionalna bezpeka Ukrainy v informatsiinu epokhu: pravovi aspekty*: monohrafiia. Kyiv: TOV Vydavnychi dim «ArtEk», 2019. 434 s.
22. *Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 14 veresnia 2020 roku «Pro Stratehiiu natsionalnoi bezpeky Ukrainy»*: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 14.09.2020 r. № 392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text> (date of access: 22.03.2023).